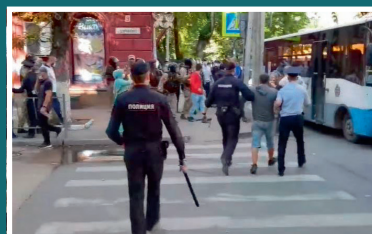

Затримання людини в Симферополі, 4 вересня 2021 року, фото «Кримської солідарності»

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ УЧАСНИКІВ ПОДІЙ 4 ВЕРЕСНЯ У СІМФЕРОПОЛІ:

ПРАВОЗАХИСНИЙ ОГЛЯД

**КРИМСЬКА
ПРАВОЗАХИСНА
ГРУПА**

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ УЧАСНИКІВ ПОДІЙ 4 ВЕРЕСНЯ У СІМФЕРОПОЛІ:

ПРАВОЗАХИСНИЙ ОГЛЯД

ЗМІСТ

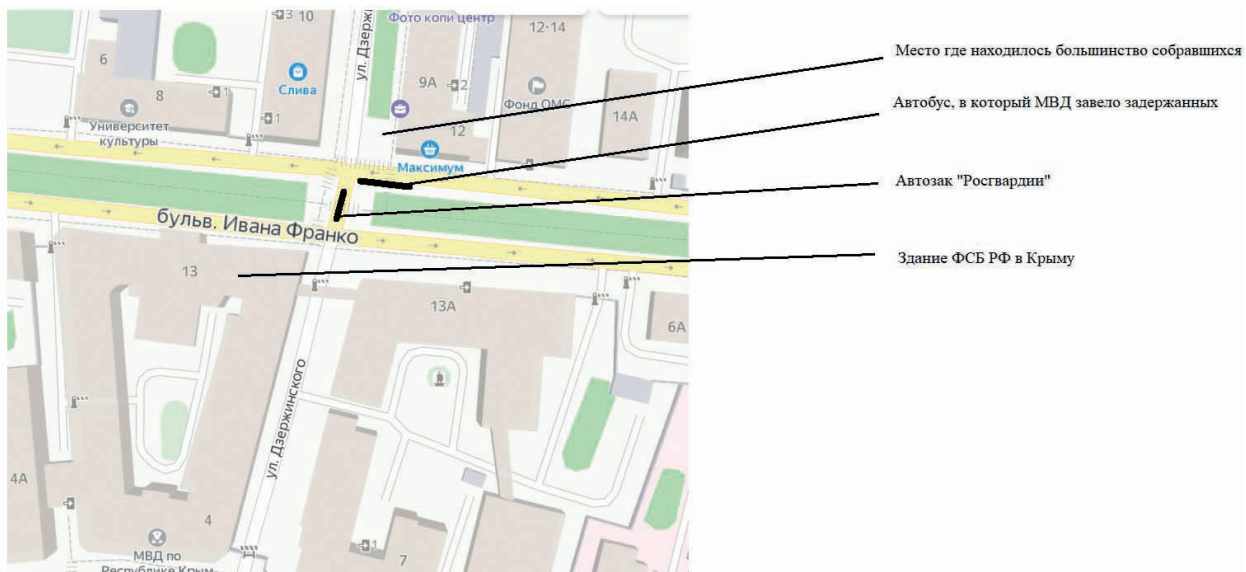
1. Джерела інформації
2. Передумови
3. Опис подій 4 вересня
4. Порушення прав людини під час затримання і подальшого переслідування учасників подій 4 вересня
 - 4.1 Заборона катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження
 - 4.2 Право на свободу й особисту недоторканість
 - 4.3 Право на справедливий судовий розгляд
 - 4.3.1 Принцип здійснення правосуддя лише судом
 - 4.3.2 Принцип змагальності
 - 4.3.3 Принцип гласності
 - 4.4 Свобода слова
 - 4.5 Свобода зібрань
 - 4.6 Заборони дискримінації

1. ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Кримська правозахисна група (КПГ) використала для збирання та аналізу інформації: опитування учасників мирного зібрання копії процесуальних документів інформацію, оприлюднену у відкритих джерелах, зокрема сторінки соціальних мереж учасників і сторінку об'єднання «Кримська солідарність»

КПГ має у розпорядженні копії відповідних документів і записи свідчень, що згадуються в цій аналітиці.

3. ОПИС ПОДІЙ 4 ВЕРЕСНЯ

4 вересня місцеві жителі Криму, серед яких більшість – родичі затриманих кримських татар, громадські журналісти й активісти, стали збиратися поблизу **будівлі Управління ФСБ РФ у Криму на бульварі Франка 13 у Сімферополі**. Люди приходили самостійно, без попереднього узгодження своїх дій, у проміжку з 11:00 до 16:30. За інформацією учасників цього зібрання, до 16:30 перед будівлею знаходилося близько 50 осіб. З'явилося ще кілька журналістів і блогерів. Світлини й відео з місця подій, а також інформація очевидців підтверджують, що ці люди не перебували в одному конкретному місці, а стояли групами ж декількох осіб на бульварі Франка й сусідніх вулицях. Прикладом, одна група в 6 осіб була в мікроавтобусі, що стояв неподалік. Як-от, на фото Elmaz Qırımlı¹, опублікованому о 16:29, можна побачити не більше 30 осіб, котрі стоять групами з 4-6 людей. З показань свідків, використовуваних окупаційною владою у подальшому як докази обвинувачення, також зрозуміло, що на бульварі Франка знаходилося 30–50 осіб. Деякі з них були в індивідуальних захисних масках.

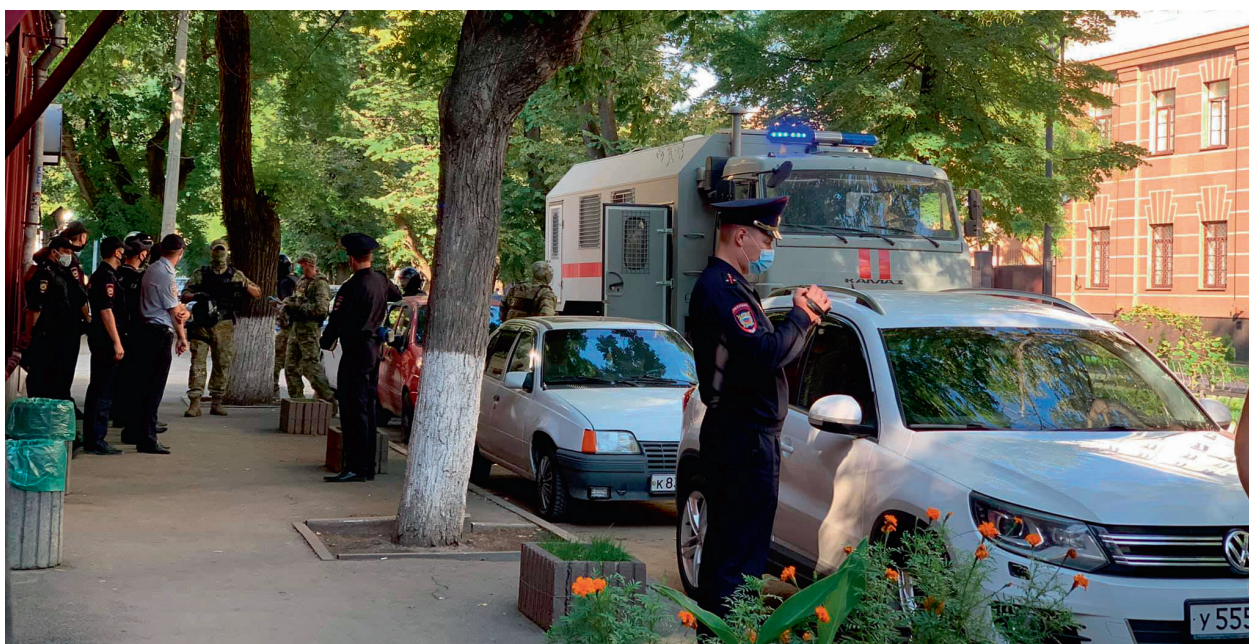
Ілюстрація 2. Ситуація перед початком затримань. Світлина Elmaz Qırımlı

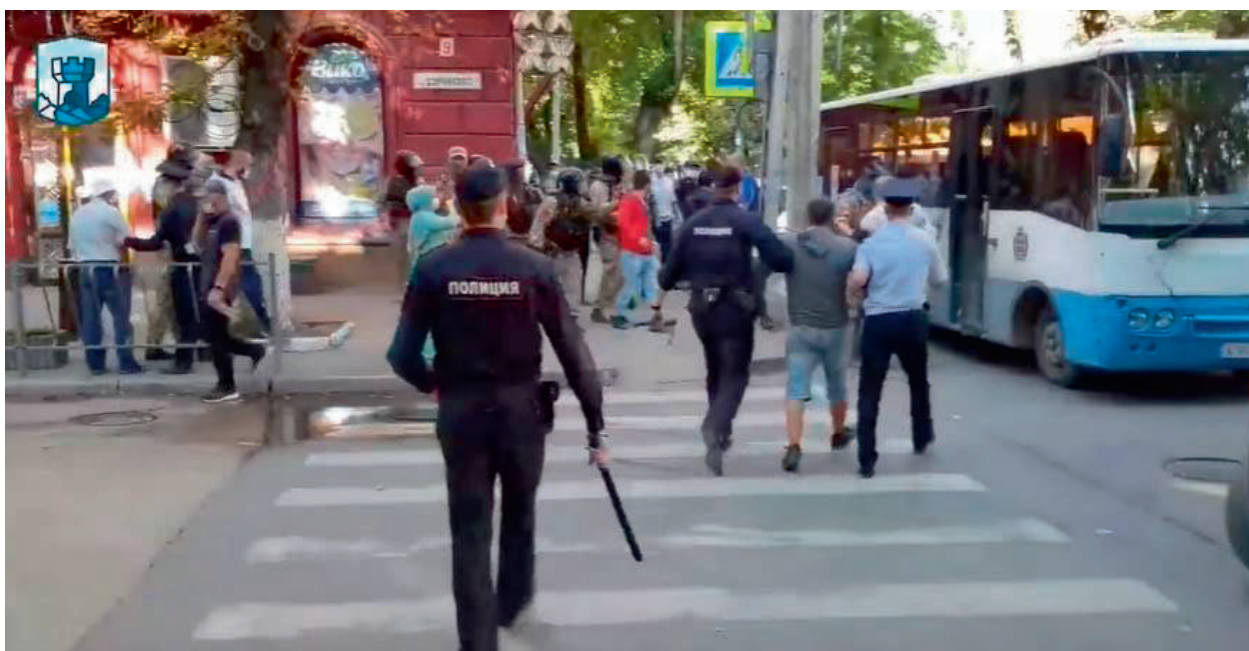
Ілюстрація 3. Прибуття автобуса МВС. Скріншот відео «Кримської солідарності»

О 16:42 Elmaz Qırmılı розпочала стрим у Facebook («пряма трансляція» з місця події)². На відео чоловік у однострої поліції РФ (майор поліції Олексій Стеценко) через мегафон заявляє, що в «місцях масового скупчення люди зобов'язані бути в масках, що ст. 20.2.2 КпАП РФ передбачає адміністративну відповідальність за участь у скупченні громадян, наслідком якого є порушення правопорядку, і що на цій підставі він вимагає припинити правопорушення і негайно розійтися, інакше всіх доправлять до органів МВС». На відео також можна побачити автобус, яким у подальшому відвозитимуть затриманих учасників мирного зібрання. Відео зроблено на перехресті бульвару Франка й вулиці Дзержинського. Варто зазначити, що відео зафіксувало перебування людей в захисних масках, чого й вимагають «антиковідні» обмеження. Вимога майора Стеценко розійтися не має законних підстав.

О 16:48 Elmaz Qırmılı опублікувала фото з прибулим автозаком і співробітниками ОМОН (рос. «загін міліції особливого призначення», – ред.) і Росгвардії³, котрі знаходилися в ньому.

Ілюстрація 4. Прибуття автозака Росгвардії зі співробітниками ОМОН. Світлина Elmaz Qırmılı

Ілюстрація 5. Початок затримань. Скріншот відео «Кримської солідарності»

О 16:51 блогер Ролан Османов розпочав стрім у Facebook з бульвару Франка, на перетині бульвару Франка й вулиці Дзержинського⁴. На відео зафіксовано, що о 16:51 з автозака Росгвардії у напрямку автобусу рухається колона ОМОН. **О 16:52 зафіксовано, як співробітники ОМОН і поліції починають затримувати людей**, котрі перебували на сусідніх з будівлею ФСБ вулицях. Затриманих заводили до автобуса, власне, обшукуючи перед цим. Під час цих дій співробітник ОМОН вдарив головою об автобус одного із затриманих. О 16:55 зі словами «вимикай» затримали й Ролана Османова, котрий здійснював відеозйомку. Під час затримання до нього зверталися з «нецензурною лайкою». На відео об'єднання «Кримська солідарність» помітно, що Ролана Османова б'ють головою об автобус⁵. Відразу після цього затримують і журналіста «Кримської солідарності», попри те, що він відразу повідомляє, що є журналістом. О 16:58 затримали Зарему Ахтемову й Арсена Ахтемова - матір і брата Асана Ахтемова відповідно. Зарема Ахтемова повідомила співробітникам ОМОН, що її син Арсен прийшов сюди з метою дізнатися, чи все добре з нею, а вдома на нього чекає однорічна дитина. На ці слова один із співробітників ОМОН відповів: «У всіх діти, треба було думати, коли сюди йшов».

Ілюстрація 6. Затримання людини вдалині від основної групи тих, хто зібрався. Скріншот відео Лутфіє Зудієвої

Кілька затриманих під час подальших опитувань повідомили, що після того, як автобус заповнили людьми, до нього зайшли співробітники ОМОН. Один з силовиків вдарив одного із затриманих по тулубу в області нирок (імовірно, Руслана Абдурашитова) за те, що він на нього дивився. Після удару чоловік упав на підлогу. Також цей ОМОНівець, за заявою Сеїтнебі Рамазанова, із застосуванням сили повертав голову Ролана Османова так, щоб той не міг його бачити.

Не пізніше 18:16 автозак з Росгвардією і автобус повернулися назад на бульвар Франка. Цього разу затримали людей, котрі перебували у машинах, розташованих неподалік⁶. Це підтверджують і свідчення затриманих. За їхніми словами, співробітники поліції підійшли до мікроавтобуса, де знаходилися 6 осіб (Абдуллаєв Куртсеїт, Алієв Алі, Аметов Кязім, Кайбуллаєв Шевкет, Чегертма Ібрагім

Ілюстрація 7. Затримання Арсена Ахтемова. Скріншот відео Ролана Османова

і Юнусов Леммар), і запропонували пересісти до автобуса, який підіграла поліція. Крім цього, вони повідомили, що в автобусі також розмістили людей, затриманих на вул. Менделєєва, тобто на відстані 300–400 метрів від будівлі ФСБ. Владлена Сейдаметова затримали під РВВС «Центральний» за фільмування того, що відбувається в суспільному місці. Куртсеїт Абдуллаєв повідомив КПГ, що під час затримання його побили.

Усі затримані повідомляють, що **під час затримання їм не пояснили причину затримання і не роз'яснили їхніх прав.**

Затриманих відвезли до РВВС №3 «Центральний» (вул. Футболістів 20) і РВВС №1 «Залізничний» (вул. Павленка 1-а). КПГ має інформацію про 53 підтверджених затриманих, котрі перебували в РВВС більше 3-х годин. Більшість з них відпустили близько 22:00–23:00, але декількох протримали до 00:30. Людей відпустили після складання на них протоколів за ст.20.6.1. КпАП РФ (Невиконання правил поведінки за надзвичайної ситуації чи загрози її виникнення, або т. зв. стаття про «антиковідні обмеження»). Двох затриманих – **Ескендера Ахтемова** (батько Азіза Ахтемова) і **Арсена Ахтемова** (брат Асана Ахтемова) – помістили до ізолятора тимчасового тримання. Їх звинуватили в правопорушення за ст. 19.3. КпАП РФ (Непокоря вимозі співробітника поліції), і наступного дня «Київський районний суд» Сімферополя ухвалив взяти їх під адміністративний арешт. Для Ескендера Ахтемова – 15 діб арешту (суддя Денис Діденко, громадянин України), для Арсена Ахтемова – 10 діб (Антон Цикуренько, громадянин України). Впродовж наступних кілька тижнів у «Київському районному суді» відбулися слухання за адміністративними провадженнями щодо затриманих учасників мирного зібрання. Одна ухвала була про закриття провадження, тому що суддя вирішив закрити провадження через відсутність складу правопорушення. Затриманий молодик не брав участі у мирному спонтанному зібранні, а лише проходив мимо, але через зовнішність («кримськотатарської національності») його теж затримали. Щодо решти учасників було ухвалено постанови про штрафи у розмірі від 1 000 до 30 000 рублів.

На 12 жовтня КПГ зафіксувала 45 ухвал про штрафи за ст. 20.6.1 КпАП РФ і 2 адміністративних арешти за ст. 19.3 КпАП РФ щодо учасників подій 4 вересня в Сімферополі.

4. ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ І ПОДАЛЬШОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ УЧАСНИКІВ ПОДІЙ 4 ВЕРЕСНЯ

4.1. ЗАБОРОНА КАТУВАНЬ ТА ІНШИХ ЖОРСТОКИХ, НЕЛЮДСЬКИХ АБО ТАКИХ, ЩО ПРИНИЖУЮТЬ ГІДНІСТЬ, ВИДІВ ПОВЕДІННЯ

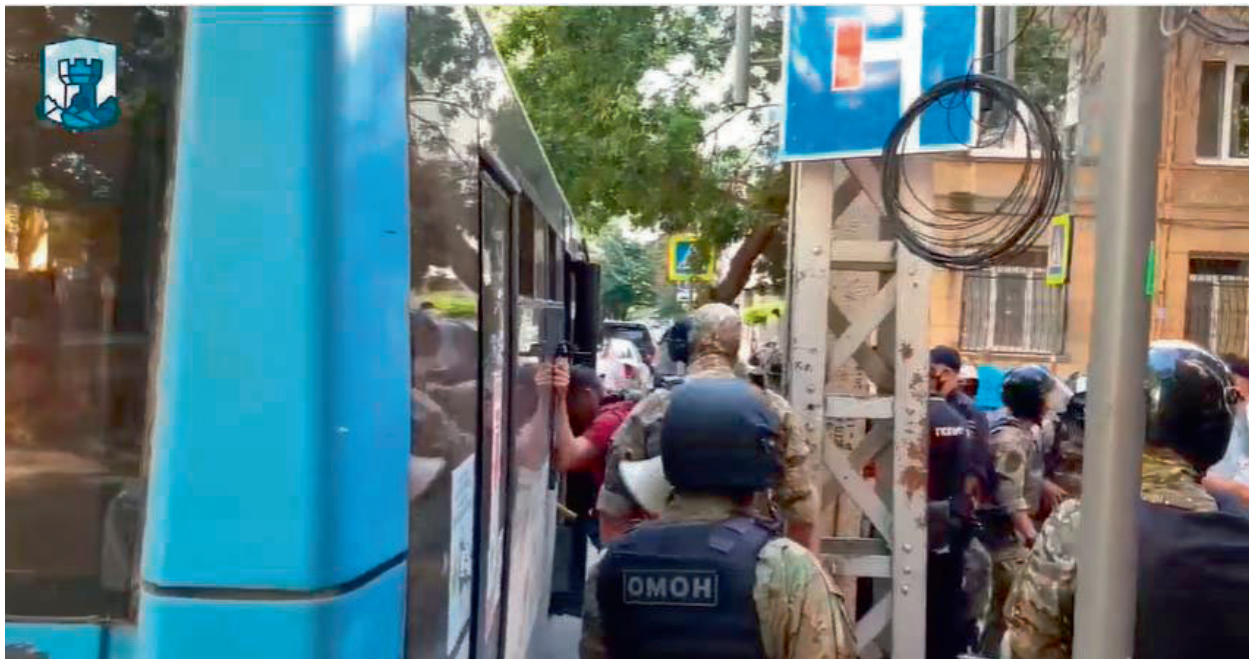
На стрімі **Ролана Османова** видно, як під час «огляду» одного із затриманих активістів співробітник ОМОН б'є по ногах і головою об автобус. На відео «Кримської солідарності» зафіксовано, що так само поводяться вже з самим Роланом Османовим. Заїр Смедляєв повідомляє про те, що він такі дії щодо затриманих спостерігав не менше 4-х разів. Він зайшов до автобуса одним з перших і розташовувався біля вікна, під яким відбувався «огляд», таким чином він мав можливість безпосередньо бачити дії силовиків.

*Ілюстрація 8. Обшук і момент удару головою об автобус одного з затриманих.
Скріншот відео Ролана Османова*

Крім того, затримані повідомляють про те, що перед від'їздом першої групи одного з них сильно вдарив по нирках співробітник ОМОН. Удар був настільки сильним, що потерпілий впав на підлогу. Це підтверджують троє опитаних очевидців з числа затриманих. Один із затриманих повідомив, що біля Центрального РВВС співробітники поліції побили й затримали журналіста **Владлена Сейдалієва**, котрий фільмував те, що відбувалося поруч з РВВС.

Фото і відео засвідчують, що учасники мирного зібрання не чинили опору співробітникам поліції, не здійснювали агресивних чи інших дії, що могли загрожувати іншим людям тощо. Застосування насильства до затриманих було необґрунтованим і непропорційним. Себто, своїми діями співробітники силових структур не прагнули запобігти «загрозі суспільному порядку», тому що такої загрози не було. Їхні поведінка й дії швидше демонструють прагнення залякати, скривдити, принизити затриманих людей.

Ілюстрація 9. Обшук і момент удару головою об автобус Ролана Османова.
Скріншот відео «Кримської солідарності»

Ще більше, факти застосування сили не зафіксувалися в протоколах, а судді ігнорували ці явища. Таким чином, співробітники силових структур, як і раніше, лишатимуться безкарними за незаконне застосування сили.

Зазначені факти дають підстави говорити про нелюдське й таке, що принижує гідність, поводження із затриманими учасниками мирного зібрання.

4.2. ПРАВО НА СВОБОДУ Й ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ

За інформацією, зібраною КПГ, не менше 53 осіб було затримано 4 вересня за звинуваченням в участі у стихійному «несанкціонованому» зібранні. Перша хвиля затримань сталася у проміжку між 16:52 і 17:00 поблизу будівлі за адресою бульвар Франка 12 / вул. Дзержинського 9. Друга хвиля відбулася не раніше 17:40, розпочавшись із затримань людей, котрі перебували у машинах, розташованих поруч. Після цього автобус від'їхав і зупинився на перехресті бульвару Франка і вулиці Менделєєва, де затримувати стали перехожих з «кримськотатарською зовнішністю». Останнім, за наявною інформацією, затримали журналіста Владлена Сейдалієва неподалік будівлі РВВС «Центральний». Під час затримання співробітники силових структур РФ не називали причин затримання і не роз'яснювали затриманим їхніх прав. На відео чути, як співробітники ОМОН і поліції під час затримання говорять лише «ходімо» й «не гайте часу». Після затримання людей доставили до РВВС «Центральний» і «Залізничний», де їх утримували від 4 до 6 годин. Всі опитані повідомляють, що їм не надали копії протоколу затримання. Всі протоколи про адміністративне порушення було складено після затримання в будівлі РВВС.

Вартує відзначити кілька фактів:

Автобус для перевезення затриманих до РВВС був припаркований вже тоді, коли майор поліції РФ Стеценко зажадав від присутніх розійтися.

Автобус перегороджував вихід з вулиці Дзержинського на бульвар Франка, тобто закривав можливий шлях для людей, котрі знаходилися на вул. Дзержинського.

ОМОН і Росгвардія з'явилися через 5 хвилин після того, як майор Стеценко звернувся до присутніх з вимогою піти.

Затримані не перебували разом однією групою. Частина людей знаходилася в машині, частина – на бульварі Франка, частина – на вулиці Дзержинського.

На відео Лутфіє Зудієвой можна бачити, що співробітники ОМОН біжать затримувати людину, котра перебувала на відстані близько 50 метрів від інших 7.

Ці факти засвідчують, що метою окупаційної влади було не забезпечення «маскового режиму і захисту здоров'я громадян», як офіційно виголошувалося. Дійсною причиною стало прагнення покласти край спробам людей домогтися інформації про місцезнаходження Нарімана Джелаялова й інших затриманих у цій справі кримських татар, а також недопущення мирного зібрання поблизу будівлі ФСБ.

Послугуючись вищевикладеним, можна стверджувати, що дії з затримання 4 вересня учасників стихійного мирного зібрання і осіб, котрі перебували неподалік від них, є порушенням права на свободу й особисту недоторканність. Більш того, така практика безпідставних і неправомірних затримань є поширеною в окупованому Криму.

4.3. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

Після затримання на учасників мирного зібрання було складено **щонайменше 53 протоколи за ст. 20.6.1 КпАП РФ і 2 протоколи за ст. 19.3 КпАП РФ**. На 11 жовтня в «Київському районному суді Сімферополя» на підставі цих протоколів **відбулося 45 слухань** за ст. 20.6.1 КпАП РФ і 2 – за ст. 19.3 КпАП РФ.

4.3.1. ПРИНЦИП ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ ЛИШЕ СУДОМ

Згідно з нормами міжнародного гуманітарного права (ст. 64 Женевської конвенції IV), РФ як держава, що окупує, не має права змінювати склад судових органів і застосовувати своє кримінальне законодавство на окупованій території України. *Втім «суди» в Криму створені й функціонують з порушенням норм МГП, а судові процеси в таких судах відбуваються із порушенням принципу здійснення правосуддя лише судом.*

4.3.2. ПРИНЦИП ЗМАГАЛЬНОСТІ

У всіх звинуваченнях за ст. 19.3 КпАП РФ і за ст. 20.6.1 КпАП РФ використовувалися показання двох свідків. Це свідчення продавців крамниці «Максимум» за адресою бульвар Франка 12:

- Ірини Андреюшкіної, в яких вона стверджує, що поблизу магазину о 13:00 почали збиратися люди «казіатської» і «татарської» зовнішності, а ближче до 15.00 їх було орієнтовно 50 осіб, частина з них була в масках, а частина – ні. Вона підтверджує, що затриманих відвезли на автобусі співробітники ОМОН і поліції.

- Олександра Бондаренка, де він стверджує, що біля будівлі ФСБ зібралися громадяни «східної» зовнішності, на 15.00 їх було понад 50 осіб, вони постійно пересувалися вздовж будівлі ФСБ, всі були без масок і поводитися агресивно, робили спроби потрапити до будівлі ФСБ і – цитата: *«продовжували вчиняти адміністративне правопорушення, доки не були доставлені співробітниками поліції в один з відділків».*

Якщо частина свідчень Ірини Андреюшкіної хоча б збігається зі світлинами й відео з місця події, то показання Олександра Бондаренка є безумовно неправдивими, тому що на світлинах і відео зафіксовано, що багато присутніх було в масках, до того ж він не міг знати, куди саме доправили затриманих, а також не був спроможний оцінити їхні дії як адміністративне правопорушення. Показання обох свідків підтверджують лише факт перебування людей на бульварі, конкретно нікого не вказуючи. Ці свідчення не можуть слугувати доказом проти жодної конкретної людини.

Під час слухань сторона захисту клопоталася про запрошення свідків обвинувачення на допит, вимагала присутності прокурора й допиту співробітників МВС, котрі здійснювали затримання і складали протоколи. Також захисники наполягали на допиті свідків захисту й приєднанні до справи доказів невинуватості. Проте «судді» відмовляли в клопотаннях захисту й спиралися лише на двох свідків з боку обвинувачення. Власне, «судді» виступали як сторона обвинувачення.

Показовим в цьому випадку є слухання з провадження щодо редактора кримськотатарської газети «Авдет» **Шевкета Кайбуллаєва**. Його затримали під час «другої хвилі» не раніше 17:40, коли він перебував в мікроавтобусі разом з п'ятьма людьми. Від них зажадали пересісти з мікроавтобуса до автобуса поліції. Захист клопотався про таке:

допит свідка захисту, котрий перебував у цьому мікроавтобусі і був затриманий разом з Кайбуллаєвим;

допит співробітників МВС, котрі здійснювали затримання і складали протокол;

світлини й відеофіксацію слухання та ведення протоколу засідання;

допит свідків обвинувачення, із зазначенням, що їхні свідчення не є доказом присутності Кайбуллаєва без маски на бульварі серед учасників стихійного мирного зібрання.

За аналогією з іншими слуханнями у цій справі «суддя» Віра Серікова відхилила всі клопотання захисту, заявивши, що «в цьому немає потреби, і всі необхідні докази вже надано». Вона дала дозвіл на фотозйомку лише «обвинуваченого» та його захисників. Після цього «суддя» Віра Серікова визнала Кайбуллаєва винним у скоєнні адміністративного правопорушення. Вона вказала в ухвалі Кайбуллаєва учасником зібрання о 16:50, що нібито підтверджується протоколом, показаннями свідків і таблицею світлин. Але на цій таблиці світлин Шевкет Кайбуллаєв відсутній. Постанова щодо Кайбуллаєва є цілковитою копією ухвал щодо якнайменше ще семи осіб (**Сервера Алієва, Недіма Амзаєва, Зарєми Ахтемової, Рамазана Сусанова, Руслана Умерова, Ібрагіма Черегтми й Ескендера Емірамзаєва**). Це засвідчує, що «судді» не розглядають кожну справу по суті, а просто дублюють постанови й справи щодо затриманих.

Під час слухання у справі **Владлена Сейдалієва** «суддя» Михайло Білоусов відмовив захисту у клопотанні на долучення відео, яке доводить, що Сейдалієв був затриманий під будівлею РВВС «Центральний», тобто на відстані більш ніж 3 км від будівлі ФСБ. Однак Білоусов ці докази проігнорував і вказав як докази версії МВС протокол про адміністративне правопорушення і показання свідків Бондаренка й Андреюшкіної.

Одним із доказів того, що розгляд проваджень проти учасників стихійного мирного зібрання в «Київському районному суді Сімферополі» мав формальний характер, а документи фактично дублювалися з заміною лише прізвищ, є визначення «судді» Серікової, що надійшло поштою **Куртсеїту Абдуллаєву**. В ньому зазначено, що, після ознайомлення зі справою **Руслана Умерова**, було ухвалено рішення взяти до провадження справу **Аліма Мамутова**, тобто під час копіювання документів забули бодай поміняти прізвища «обвинувачуваних». В ухвалі про призначення покарання **Куртсеїту Абдуллаєву** «суддя» Михайло Білоусов вказав «підставою» для збільшення розміру штрафу працездатний вік, хоча Абдуллаєву 65 років (пенсійний вік в РФ і в Україні). Також «суддя» заявляє, що Абдуллаєв буцімто в скоєному не розкався, хоча Абдуллаєв не був присутній на слуханні, тобто, «суддя» не міг цього знати.

Подальший аналіз постанов засвідчує, що ухвала Куртсеїта Абдуллаєва є копією постанови щодо **Абляміта Сейтхалілова**, де змінено лише прізвища «обвинувачуваних». Абляміту Сейтхалілову 33 роки, він був присутній на слуханні. Копіями ухвали Сейтхалілову є також і постанови щодо **Заїра Смедляєва** (де змінили лише прізвище й розмір штрафу цифрами, але забули замінити розмір штрафу прописом) і **Владлена Сейдалієва** (котрого затримали не на бульварі Франка). Примітно, що в усіх цих ухвалях зазначено, що зібрання здійснювалося «на підтримку Одаманова й Усеїнова, затриманих за вчинення кримінального злочину проти безпеки держави», проте їм пред'явили звинувачення лише за ст. 19.3 КпАП РФ. Тобто «судді» давали в ухвалях зумисно неправдиву інформацію.

Наведені факти засвідчують, що під час цих засідань був порушений принцип змагальності сторін, тому що сторона захисту не була спроможною заявляти докази невинуватості і опитувати свідків сторони захисту, а «судді» виконували роль сторони обвинувачення.

4.3.3. ПРИНЦИП ГЛАСНОСТІ

З 47 судових засідань відомо лише про одне (щодо **Шевкета Кайбуллаєва**), коли суд задовольнив клопотання захисту про присутність слухачів на відкритому судовому засіданні. У всіх інших випадках слухачів не допускали до будівлі суду, посиляючись на чинні «обмеження в межах профілактичних заходів щодо запобігання поширення нової коронавірусної інфекції».

З 47 судових засідань відомо лише про 3 засідання, де суд задовольнив клопотання про фото- й відеофіксацію процесу, до того ж у 2 з них – для сторони захисту й лише в 1 му випадку – для допущених у засідання слухачів. В одному з цих випадків суд дозволив фотографування під час перерви судового засідання, перевищивши свої повноваження, чинні на засіданні та не поширювані на перерви в засіданнях.

В ухвалах за результатами розгляду проваджень про адміністративні правопорушення, як правило, не відображено рішення, що ухвалюються «судом» за заявленими клопотаннями про дозвіл фото- і відеофіксацію процесу. Як-от, у постанові за справою про адміністративне правопорушення щодо **Іслама Юрдамова** не зазначено, яке рішення було ухвалено стосовно прохання про фото- та відеофіксацію судового процесу. Виголошено лише, що суд роз'яснив учасникам норми чинного законодавства про гласність судочинства.

На офіційному сайті «Київського районного суду Сімферополя» була відсутня інформація про розгляд справ щодо **Арсена Ахтемова** й **Ескендера Ахтемова**, котрих 6 вересня визнали винними в скоєнні адміністративного правопорушення за ст. 19.3 КпАП і призначили обом покарання у формі адміністративного арешту. 17 вересня на сайті «Київського районного суду Сімферополя» була відсутня інформація про розгляд справи про адміністративне правопорушення щодо **Різи Сейтвелієва**. Пізніше інформацію про розгляд його справи оприлюднили на сайті «суду».

З 47 судових засідань, що відбулися стосовно осіб, масово затриманих біля будівлі ФСБ 4 вересня, на 12 жовтня на офіційному «сайті Київського районного суду» опубліковано лише 23 рішення про підсумки розгляду.

З 47 судових засідань, що відбулися стосовно осіб, масово затриманих поблизу будівлі ФСБ 4 вересня, на 12 жовтня на офіційному «сайті Київського районного суду» оприлюднено лише 23 рішення про підсумки розгляду.

Заборона відеофіксації слухань, відмова у веденні протоколів засідань, незгода на допуск слухачів на засідання, приховування інформації про результати засідань порушують принцип гласності правосуддя.

Порушення принципу здійснення правосуддя лише судом, принципу змагальності і принципу гласності підтверджує, що під час розгляду адміністративних проваджень щодо учасників стихійного мирного зібрання 4 вересня було порушено право на справедливий судовий розгляд.

4.4. СВОБОДА СЛОВА

Серед затриманих 4 вересня було четверо журналістів і блогерів, котрі перебували там для фіксації того, що відбувається: **Владлен Сейдалієв, Ролан Османов, Нурі Абдурашитов і Айдер Кадиров**. Їх разом з іншими затриманими доправили до відділку поліції, де на них склали протоколи за ст. 20.6.1 КпАП РФ (Невиконання правил поведінки за надзвичайної ситуації чи загрози її виникнення). Владлена Сейдалієва затримали під будівлю РВВС «Центральний» саме за здійснення фільмування того, що відбувалося. На стрімах Ролана Османова й Айдера Кадирова чутно, як під час затримання вони повідомляють співробітникам МВС РФ, що є журналістами.

Також 4 вересня був затриманий головний редактор кримськотатарської газети «Авдет» **Шевкет Кайбуллаєв**.

4.5. СВОБОДА ЗІБРАНЬ І ОРГАНІЗАЦІЙ

У контексті свободи мирних зібрань слід зазначити такі факти:

– кожен з учасників прийшов самостійно у відповідь на неправомірні дії співробітників ФСБ РФ – викрадення 5 кримських татар, серед яких Наріман Джелалов – перший заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу.

- раніше жертв таких викрадень катували, а декого з них так і не знайшли. Учасники цього мирного зібрання мали намір привернути увагу до незаконних дій ФСБ, щоб захистити затриманих від тортур та інших незаконних методів слідства.

Таким чином, мирне зібрання на бульварі Франка 4 вересня 2021 року варто розглядати як **стихійне мирне зібрання громадян у відповідь на незаконні дії співробітників ФСБ РФ**. РФ поширила на територію Криму норми свого законодавства, що закріпили «повідомлювану процедуру» для проведення мирних зібрань. На практиці це вимагає від жителів Криму отримати дозвіл від окупаційної влади на проведення будь-якого мирного зібрання, що, відповідно, істотно обмежує свободу зібрань. Керівні принципи свободи мирних зібрань ОБСЄ вказують на те, що навіть тоді, коли держава наполягає на попередньому повідомленні про проведення мирного зібрання, в законодавстві має бути прописано виключення про відсутність необхідності подавати таке повідомлення в разі стихійного зібрання. Законодавство РФ, що регулює свободу мирних зібрань (Федеральний закон 54-ФЗ від 19.06.2004), не розглядає поняття «стихійне зібрання» і передбачає обов'язкову подачу повідомлень й отримання дозволу від влади на проведення мирного зібрання. Тобто, будь-яке стихійне мирне зібрання є «незаконним» з позиції законодавства РФ, тому що не санкціоновано окупаційною владою.

Більш того, учасники мирного зібрання зазнали переслідувань і покарань з боку окупаційної влади.

Затримання і подальше переслідування учасників стихійного мирного зібрання на бульварі Франка 4 вересня є грубим порушенням свободи мирних зібрань.

4.6. ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ

Свідки обвинувачення в своїх показаннях описували присутніх як громадян «азійської», «східної», «татарської» зовнішності та як «татар».

Енвер Алієв не брав участі в мирному зібранні, проте був затриманий, коли проходив неподалік від місця подій⁸. Причиною затримання стала його зовнішність.

На відео Ролана Османова з місця затримань можна побачити чоловіка слов'янської побуди без маски, котрий перебував досить близько від затриманих. Утім ОМОН і поліція на нього не звертали уваги.

Серед затриманих лише двоє осіб не є кримськими татарами. Це активістка **Ірина Копилова** й **Віталій Мехоношин**, котрий має густу бороду, що могло слугувати підставою для співробітників поліції спізнати його як кримського татарина й затримати.

Один із затриманих повідомив КПП, що після їхнього затримання на бульварі Франка автобус зупинився на перехресті бульвару Франка й вулиці Менделєєва (приблизно 300 метрів від будівлі ФСБ), де зупиняли людей за принципом «кримськотатарської зовнішності».